

Μουσείο Μπενάκη

Τόμ. 10 (2010)

Το φωτογραφικό αρχείο του Γεωργίου Ρίζου

Ελένη Τζουνοπούλου

doi: [10.12681/benaki.33](https://doi.org/10.12681/benaki.33)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Τζουνοπούλου Ε. (2010). Το φωτογραφικό αρχείο του Γεωργίου Ρίζου. *Μουσείο Μπενάκη*, 10, 199–202.
<https://doi.org/10.12681/benaki.33>

Το φωτογραφικό αρχείο του Γεωργίου Ρίζου

ΣΤΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ του Μουσείου Μπενάκη βρίσκεται ένα μεγάλο τμήμα της παραγωγής του Αγρινιώτη φωτογράφου Γεωργίου Ρίζου (1938-2008), το οποίο αποκτήθηκε από το Μουσείο σταδιακά τη δεκαετία του 1970 και τις αρχές της δεκαετίας του 1980. Σε συνδυασμό με μια φωτογραφική συλλογή του που βρίσκεται στο Αγρίνιο συγκροτεί μια σημαντική ενότητα, η οποία έως τώρα δεν έτυχε της δέουσας προσοχής, δεδομένου ότι αποτελεί σημαντική πηγή για τα μνημεία της Αιτωλοακαρνανίας που αποτυπώθηκαν από τον φωτογράφο.

Ο εξαιρετικά παραγωγικός Ρίζος είχε ανοίξει φωτογραφείο στο Αγρίνιο, στην οδό Παπαστράτου 57. Το 1968, με προτροπή του τότε Προέδρου και μελλοντικού ιδρυτή της Ιστορικής Αρχαιολογικής Εταιρείας Δυτικής Στερεάς Ελλάδας (εφεξής: ΙΑΕΔΣΕ), Θωμά Μποκόρου, ξεκίνησε να φωτογραφίζει τα μνημεία της περιοχής για τα Αρχεία της Εταιρείας. Η καλλιτεχνική του δραστηριότητα όμως δεν σταμάτησε εκεί· στον ελεύθερο χρόνο του απθανάτιζε διάφορα πολιτιστικά δρώμενα του τόπου του, όπως συναυλίες και συγκεντρώσεις μεγάλων πολιτικών προσώπων.

Η ΙΑΕΔΣΕ ιδρύθηκε το 1974 με έδρα το Αγρίνιο με σκοπό τη διάσωση, τη μελέτη και την προβολή του πλούσιου ιστορικού, αρχαιολογικού, λαογραφικού αποθέματος της Δυτικής Στερεάς Ελλάδας. Οι δραστηριότητες της Εταιρείας περιλαμβάνουν την οργάνωση ιστορικών και αρχαιολογικών συνεδρίων,¹ εκπαιδευτικών επισκέψεων, με σκοπό την άμεση επαφή της τοπικής κοινωνίας με τις ιστορικές πηγές του τόπου, αλλά και την έκδοση βιβλίων και καρτών με μνημεία της περιοχής, όπως επίσης και την αποτύπωση των μνημείων αυτών με τη δημιουργία

ενός φωτογραφικού αρχείου.

Έτσι λοιπόν γύρω στο 1968 ο Θωμάς Μποκόρος προέτρεψε τον Ρίζο να αποτυπώσει στον φακό τις περιοχές της Αιτωλοακαρνανίας. Αποτέλεσμα αυτής της συστηματικής φωτογράφισης ήταν η δημιουργία ενός αρκετά σημαντικού φωτογραφικού συνόλου των αρχαιολογικών, βυζαντινών και νεότερων μνημείων του νομού Αιτωλοακαρνανίας. Στη βιβλιοθήκη της ΙΑΕΔΣΕ φυλάσσονται 372 φωτογραφίες, ενώ στα Φωτογραφικά Αρχεία του Μουσείου Μπενάκη 1.984 ασπρόμαυρα αρνητικά, τα οποία έχουν ψηφιοποιηθεί τα τελευταία χρόνια.

Το ψηφιοποιημένο αρχείο στο Μουσείο Μπενάκη περιλαμβάνει στην πλειονότητά του φωτογραφίες βυζαντινών μνημείων και ένα πολύ μικρό αριθμό νεότερων μνημείων, όπως γεφύρια και κρήνες. Η επικράτηση των βυζαντινών θεμάτων οφείλεται στην πολιτική των πρώτων χρόνων ίδρυσης των Φωτογραφικών Αρχείων του Μουσείου Μπενάκη να συγκεντρώνει, σχεδόν αποκλειστικά, φωτογραφίες σχετικά με τα βυζαντινά μνημεία του ελλαδικού χώρου.

Η έρευνα στο Μουσείο προέκυψε από τη μελέτη του αντίστοιχου υλικού στην ΙΑΕΔΣΕ, προκειμένου να καταγραφεί το αρχείο του Ρίζου στην Εταιρεία. Έτσι έγινε σύγκριση και προσπάθεια ταύτισης ανάμεσα στο ψηφιοποιημένο αρχείο του Μουσείου και στο ήδη γνωστό αρχειακό υλικό που διατηρούσε η ΙΑΕΔΣΕ. Διαπιστώθηκε ότι στα Αρχεία του Μουσείου οι φωτογραφίες του Ρίζου τραβήχτηκαν το διάστημα ανάμεσα στο 1957 και το 1982, πρόκειται δηλαδή για ένα υλικό μέρος του οποίου είναι προγενέστερο της ίδρυσης της ΙΑΕΔΣΕ. Επιπλέον, ο Ρίζος φωτογράφησε παλιές καρτ ποστάλ με μνημεία της Αιτω-

Εικ. 1. Γ. Ρίζος, Το μοναστήρι του Προφήτη Ηλία στο Ξηρόμερο Αιτωλοακαρνανίας, 1979.
Αθήνα, Μουσείο Μπενάκη - Φωτογραφικά Αρχεία, αρ. Ζ.504.

λοακαρνανίας οι οποίες χρονολογούνται το 1923, αρκετές από αυτές με χειρόγραφες σημειώσεις.

Από την άλλη πλευρά, στους χώρους της βιβλιοθήκης της ΙΑΕΔΣΕ φιλοξενούνται σε αρκετά καλές συνθήκες όμοιες αλλά εκτυπωμένες ασπρόμαυρες και έγχρωμες φωτογραφίες των μνημείων της Αιτωλοακαρνανίας, διαφόρων μεγεθών, τοποθετημένες ως επί το πλείστον σε κόντρα πλακέ επιφάνειες. Μέρος του αρχείου αυτού πα-

ρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον αφενός γιατί έχει επιλεγεί να διακοσμή τους χώρους της Εταιρείας, αφετέρου διότι χρησίμευσε σε φωτογραφικές εκθέσεις σχετικές με την ιστορία και την αρχαιολογία της ευρύτερης περιοχής.

Συνολικά πρόκειται για ένα αρχείο 372 μονάδων. Συγκεκριμένα: 183 φωτογραφίες απεικονίζουν μνημεία και χώρους των αρχαιοτήτων της Αιτωλοακαρνανίας, όπως το Θέρμο, την Καλυδώνα, την Πλευρώνα και τις

Εικ. 2. Γ. Ρίζος, Ερείπια του ναού του Αγίου Δημητρίου, Βαράσοβα Ναυπακτίας, 1970.
Αθήνα, Μουσείο Μπενάκη - Φωτογραφικά Αρχεία, αρ. Ζ.1342.

Οινιάδες. 163 φωτογραφίες απεικονίζουν βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία, όπως την Παναξιώτισσα Γαυρολίμνης, την Αγία Ελεούσα, τον Άγιο Νικόλαο Κρεμαστό, τη Μονή Λιγοβιτισίου και τη Μονή Ρόμβης.² Μόλις 26 φωτογραφίες, τέλος, απεικονίζουν νεότερα μνημεία, όπως το Κάστρο Αντιρρίου και την Οικία Τρικούπη στο Μεσολόγγι.

Το αρχείο αυτό καταγράφηκε, κατηγοριοποιήθηκε σε

ενότητες ανάλογα με το θέμα της και τις πέντε διαφορετικές διαστάσεις των φωτογραφιών [α) 0,29 μ. x 0,23 μ., β) 0,39 μ. x 0,29 μ., γ) 0,49 μ. x 0,53 μ., δ) 0,50 μ. x 0,40 μ.]. Για την ολοκληρωμένη καταγραφή και ταξινόμηση του υλικού έγινε και η διάκριση των εικονιστικών θεμάτων ανάλογα και με τη γεωγραφική τους θέση στον νομό. Αυτό που εκκρεμεί, τέλος, είναι η συνολική του ψηφιοποίηση, ώστε να είναι ευκολότερα προσβάσιμο στον ερευνητή

και το ενδιαφερόμενο κοινό.

Με δεδομένη τη σημασία των αρχείων για την έρευνα, τα Φωτογραφικά Αρχεία του Μουσείου Μπενάκη, σε συνδυασμό με το φωτογραφικό αρχείο της ΙΑΕΔΣΕ, παρουσιάζουν τα μνημεία της Αιτωλοακαρνανίας διαχρονικά, και μάλιστα σε μια κατάσταση η οποία στις περισσότερες περιπτώσεις έχει αλλοιωθεί με την πάροδο των χρόνων. Πρόκειται επομένως για μια σημαντική εικαστική μαρτυρία. Η δημοσιοποίηση του παρόντος αρχείου συνολικά με την παράλληλη ψηφιοποίηση του συμβάλλει ουσιαστικά στην αξιοποίηση του πολιτισμικού πλούτου

της Αιτωλοακαρνανίας, περιοχής η οποία παραμένει αναμφίβολα μία από τις πλέον πολυμορφικές σε ό,τι αφορά το πολιτισμικό απόθεμα και τον ελληνικό φυσικό πλούτο.

Ελένη Τζουνοπούλου
Απόφοιτος Τμήματος Διαχείρισης Πολιτισμικού
Περιβάλλοντος και Νέων Τεχνολογιών
Πανεπιστήμιο Δυτικής Ελλάδας
etzounopoulou@yahoo.gr

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

*Η παρούσα μελέτη αποτελεί τη σύνοψη της πτυχιακής μου εργασίας με θέμα το φωτογραφικό αρχείο της ΙΑΕΔΣΕ, η οποία υποβλήθηκε στο Τμήμα Διαχείρισης Πολιτισμικού Περιβάλλοντος και Νέων Τεχνολογιών του Πανεπιστημίου Δυτικής Ελλάδας υπό την επίβλεψη του επίκουρου καθηγητή Δημήτρη Δαμάσκου, τον οποίο και ευχαριστώ για την όλη βοήθεια. Ευχαριστώ επίσης την επιμελήτρια των Φωτογραφικών Αρχείων του Μουσείου Μπενάκη κα Γεωργία Ιμσιρίδου για την

προθυμία της στην έρευνά μου στο Μουσείο.

1. Βλ. τα δημοσιευμένα πρακτικά δύο Συνεδρίων: *Α' Αρχαιολογικό και Ιστορικό Συνέδριο Αιτωλοακαρνανίας, Αγρίνιο, 21-22-23 Οκτωβρίου 1988* (Αγρίνιο 1991), και *Β' Διεθνές Ιστορικό και Αρχαιολογικό Συνέδριο Αιτωλοακαρνανίας, Αγρίνιο, 29-31 Μαρτίου 2002* (Αγρίνιο 2004).

2. Για τα βυζαντινά μνημεία βλ. Α. Παλιούρας, *Βυζαντινή Αιτωλοακαρνανία* (Αθήνα 1985).

ELENI TZOUNOPOULOU The George Rizos Photographic Archive

The setting up of the archive of the Agrinio-born photographer George Rizos (1938-2008), a large part of which has been held since the 1970s in the Benaki Museum's Photographic Archives and on the premises of the Historical and Archaeological Society of Western Central Greece, began in 1968 at the instigation of Thomas Bokoros, President of the Society, an institution which aims to showcase the cultural capital of Aitolokarnania. These two archives contain a vast number of photographs of the archaeological, Byzantine and

later monuments in the Aitolokarnania prefecture. The Benaki Museum holds 1,984 digital photographs of the Byzantine monuments in the area, while the Society's archive has preserved 372 black-and-white photographs of monuments from all periods. Opening up this hitherto unknown archive relating to Aitolokarnania to the public reveals the rich heritage of an important region in Greece and records the state of the monuments at the point when they and their surroundings were photographically documented.